

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
Fırat University Journal of Social Science
Cilt: 16, Sayı: 1 Sayfa: 181-206, ELAZIĞ-2006

MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMDE MESLEK STANDARTLARI VE AVRUPA BİRLİĞİ'NE UYUM SÜRECİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ (Motor Yenileştirmeci Meslek Alanı Örneği)*

*The Occupational Standards In Technical And Vocational Education And The
Importance And The Impact Of It The Adoptation Process To European Union
(The Sample Of Motor Renovation)*

Murat TUNCER

*Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
mtuncer101@hotmail.com*

ÖZET

Bu araştırmanın genel amacı, Türkiye’de meslek standartları konusunda yapılan çalışmaları belirlemek ve yapılan çalışmaları AB’ne uyum açısından değerlendirmektir.

Araştırmanın evrenini İŞKUR’un hazırlamış olduğu meslek standartları ve gelişmişlik düzeyine göre seçilen illerdeki KÖY (Kalkınmada Öncelikli Yöre), NY (Normal Yöre), GY (Gelişmiş Yöre) mesleki teknik ortaöğretim kurumları motor bölümü son sınıf öğrencileri, öğretmen, ve işletmelerdeki usta öğreticiler oluşturmaktadır. Buna göre Küme örnekleme yöntemi uygulanmış ve her gelişmişlik düzeyi bir küme olmak üzere üç küme belirlenmiştir. Böylece araştırmanın örnekleme 14 KÖY, 13 NY ve 6 GY ilinden 521 öğretmen, 540 öğrenci ve 142 usta öğreticinin katılımı ile oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Mesleki Eğitim, Meslek Standartları, Avrupa Birliği.

ABSTRACT

The aim of this research is to determine the studies about occupational standards in Turkey and to evaluate this studies in the view of harmony to European Union.

Vocational technical secondary education motor branch highest class students, teachers and experts in institutions in Regions with Development Priority (KÖY), in Normal Regions (NY), Developed Regions (GY) which are in cities chosen according to the development level and occupational standards prepared by İŞKUR form the essence of the study. Thus group sampling method has been carried out and three groups have been determined in accordance with each development level. As a result the group’s sample has been formed with the attendance of 521 teachers, 540 students and 142 experts from 14 KÖY, 13 NY and 6 GY cities.

Key Words: Vocational Education, Occupational Standards, European Union.

* Bu araştırma MEB-EARGED desteği ile Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim dalında Doç. Dr. Mehmet TAŞPINAR yönetiminde yüksek lisans tezi olarak hazırlanmış ve ilgili Enstitü tarafından onaylanmıştır.

Giriş

Meslek standartları ve belgelendirme sistemlerinin gittikçe önem kazanmasında mesleki eğitim reformunun etkisi vardır. Mesleki eğitim reformuna paralel olarak toplumlarda büyük değişimler gözlenmiştir. Piyasa ekonomilerinden bağımsız olarak gerçekleşen bu değişim doğu ve merkez Avrupa ülkeleriyle aynı zamanda batıda da kendiliğinden oluşmuştur. Bu değişimi 3 ana grupta toplamak mümkündür (Hövels, 2003).

1. Öncelikle, post-modernist eğilimlerin getirdiği karakterler (Global yaşam, World Wide piyasalarının açılması, bilgi ve iletişim teknolojileri, bireycilik v.b.) toplumlara risk ve belirsizliklerin yanı sıra elverişli durumlarda sunmuştur.

2. İkinci olarak, piyasa koşulları ve mesleki sistemin rehberlik ettiği kalite talebi, belgelendirme, ve yeteneklerin geliştirilmesi zorunluluğu geleneksel yöntemlere olan talebi azaltmıştır. Bu değişimlere eğitim ve öğretim sistemi direnerek cevap vermiştir. Bu süreç içinde daha az yetenezsiz kişiler yeni sisteme adapte olamamış, sektörel farklılıklar ve firma büyüklüklerinde değişimler yaşanmıştır.

3. Üçüncü olarak, Gelişen modern toplumlarda nüfus artmış, problemler çoğalmış ve masrafların kontrol edilmesine ihtiyaç duyulmuştur. Bu sorunlara en çok yaşlı ve modern toplumlarda (2015-2025 yıllarından sonra) ulaşılabilecektir. Kamu harcamaları en çok tıbbi ve emekli maaş giderlerinde toplanacaktır. Büyük toplumlarda mesleki eğitim ve öğretimin değişiminde nitel, nicel ve finansal gereklerdeki değişimin önemli rol oynadığı sanılmaktadır. Mesleki eğitim ve öğretimi finanse etmek ve kalitesini yükseltmek oldukça güç bir görevdir. Mesleki eğitim ve öğretimdeki kalite kontrol çalışmaları, öncelikle gelecek nesli garantiye alacak uygun ulusal, bölgesel ve yerel kuruluşların desteğine ihtiyaç duymaktadır.

Ticari, ekonomik ve eğitimsel anlamda dezavantajlı durumda bulunan ülkelerde yaşanmaya başlanan ekonomik krizler ve beraberindeki istihdam sorunları teknolojik altyapısını tesis edemeyen ülkelerde daha ciddi problemlerin yaşanmasına neden olmaktadır. Küreselleşme eğilimleri ile karşılanmaya çalışılan bu yeni yapı içinde eğitimin işlevi her geçen gün daha da önem kazanmakta, birey odaklı çalışmalarla işgücü nitelikleri geliştirilmeye çalışılmaktadır.

Az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerin global pazarlara açılmamasının en önemli nedenlerinden biri mesleki eğitim sistemlerindeki değişim talebinin karşılanamamasıdır. Bu değişim taleplerinin nedenlerinden birkaçı şunlardır (Alkan, C., Doğan, H., Sezgin, İ., 2001);

• Fabrika sistemlerinin otomasyona geçmesi sonucunda yeni bilgi ve becerilere ihtiyaç duyulması,

- Sistem yaklaşımının benimsenmesi,
- İstihdam problemleri,
- Uzmanlaşma gereğine karşılık bilginin sürekli değişmesi,
- Kuralcı bir yaşam formundan bağımsız bir yaşam formuna geçiş

Mesleki eğitim konusunda Avrupa boyutundaki çalışmalarıyla dikkati çeken UNESCO ve ILO'nun tavsiye kararları bu değişim talebinin nasıl karşılanacağı konusunda önemli çözümler içermektedir. UNESCO ve ILO'ya göre (2002);

• Eğitim ve öğretim programları daha esnek hale dönüştürülerek yeni becerilerin öğretilmesi sağlanmalıdır

• Teknolojik gelişmelerden kaynaklanan ekipman yetersizliklerinin aşılması noktasında özel sektör işe koşulmalı, mevcut ekipmanlar formal eğitim sürelerinin dışında da kullanılmalıdır.

• Eğitim reformları ve demokratikleşme talepleri mesleki programlarda dikkate alınmalıdır.

• Eğitim süreleri çalışanların öğretim taleplerini sınırlamamalı, çeşitli zamanlı eğitim programları planlanmalıdır.

Globalleşme süreci, artan teknolojik gelişmeler ve uluslar arası pazarlardan pay kapma yarışı gibi oluşumlar insan kaynaklarını çalışma hayatının talepleri doğrultusunda değişime zorlamaktadır. Bu nedenle günümüz eğitim yapıları çalışanlardan beklenen becerilerin bir bölümünün uluslar arası zorunluluklardan kaynaklandığı öngörüsüyle yürütülmektedir. Sektör ve alt sektör boyutunda uluslar arası rekabet edebilmenin gereği olarak insan gücü niteliklerinin uluslar arası ölçütlere ulaştırılmasına ve karşılaştırılabilir standartların uygulanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ise, mal, hizmet ve emeğin uyumu için standartlaştırma anlamına gelmektedir (Demirezen, 2003).

Standardizasyonun Türk tarihi açısından önemi büyüktür. 1502 tarihli sultan II. Bayezid tarafından çıkarılan "Kanunname-i İhtisab-ı Bursa" kanunu ile yaklaşık beş yüzyıl önce Bursa, Edirne, Sivas, Erzurum, Diyarbakır, Çankırı, Aydın, Mardin, Karahisar, Musul, Rize, Amasya, İçel, Arapkir, Karaman ve daha pek çok yerin mahalli özelliklerine ve üretim çeşitlerine göre standart kuralları konulmuş ve uygulanmıştır (TSE, 2003).

Problem

Gelişmiş ülkelerdeki sanayi politikaları incelendiğinde istikrarlı bir mesleki eğitim altyapısının varlığı dikkati çeker. Buna karşın özellikle gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkelerde mesleki eğitim sisteminin ihtiyacı doğrultusundaki kamu yatırımlarının temin edilememesi, eğitimin maddi sorumluluğunun özel sektörle paylaşılabilmesi ve işgücü niteliklerinin uluslararası normları taşıyacak şekilde organize edilememesi, eğitimsel anlamda ciddi mesleki kaygıların oluşmasını sağlamıştır. Bu ülkelerin yeni teknolojileri transfer ederek temin etme yoluna gitmeleri, mesleki eğitimin cevap veremediği eleman talebi nedeniyle istikrarlı ve verimli bir işgücü oluşturma hedefine uzak kalmasına neden olmaktadır. Bu kalifiye eleman talebini karşılama noktasında yapılan çalışmalar özellikle meslek standartları ve belgelendirme sistemlerine dikkat çekmekte, çalışanların uluslararası hareketliliğinin ve mesleki tanınmanın ancak bu yolla sağlanabileceği vurgulanmaktadır. Bu telkinlerin dünya üzerinde çeşitli coğrafi bölgelerde eş zamanlı olarak başlayan mesleki sınıflama ve meslek standartları çalışmaları ile desteklendiği açıkça görülmektedir.

Mesleki sınıflama sistemleri toplumların meslek kültürlerini yansıtmakla kalmayıp, bireysel meslek gelişimi, beceri düzeyi ve evrensellik gibi tanımlanabilen ve karşılaştırılabilir bilgiler içermektedir. Bu bilgiler mesleki sınıflama sistemlerinin revizyonuna yardımcı olmakta ve bu sayede işgücünün uluslararası hareketliliğine imkan tanımaktadır. Mesleki sınıflama sistemlerinde dikkat çekilen bir başka unsur olan sertifikasyon veya daha bilinen adıyla belgelendirme ise pek çok açıdan teşebbüsler ve eğitim yapılanmaları için yeni yüzyılın temel taşlarından biri olarak kabul edilmektedir. Gelişmiş ülkeler işveren, hükümet organları ve eğitim taraflarını nitelikli bir sertifikasyon için organize etmeye çalışmaktadırlar. Evrensel ölçütlerle belirlenmiş bir meslek standardı, bir mesleğin gereklerinin kabul edilebilir ölçütlerde yerine getirilebilmesi için ihtiyaç duyulan asgari bilgi, beceri, tutum ve davranışları gösteren normlardır. Meslek standartları ayrıca, başta çalışanlar, eğitimciler ve işverenler olmak üzere, ilgili bütün kesimlere, bir mesleğin başarı ile yürütülebilmesi için gerekli olan nitelikler ve o meslekte yeterlik belgesi alabilmek için yapılacak sınavlarda aranacak ölçme ve değerlendirme kriterleri hakkında bilgi sağlayan bir sistemdir (İŞKUR, 2003). Bir meslek standardı genel olarak aşağıdaki hususlar içermektedir.

- Standardın hazırlandığı seviye için yaygın olarak kullanılan mesleki unvan ve tanım
- Mesleği icra eden kişinin mesleğin gereklerine uygun olarak gerçekleştireceği görev ve işlemler

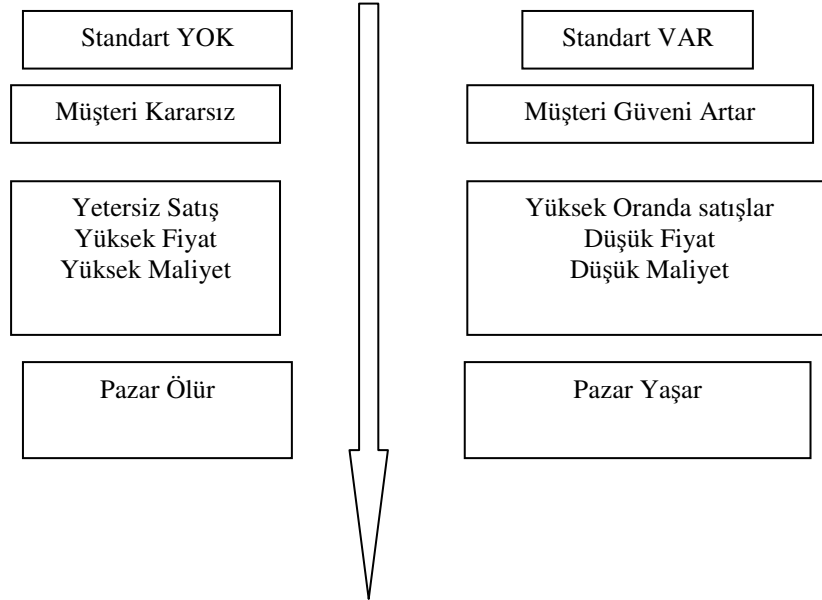
- Genel olarak kullanılan araç-gereç ve ekipmanlar
- Mesleği icra eden kişinin sahip olması gereken genel bilgi ve beceriler ile tutum ve davranışlar
- Mesleğin uzmanlık dalları ile birlikte mevcut durumu ve gelecekte göstereceği eğilimler

Meslek standartları organizasyonları aşağıdaki eylemleri kapsamalıdır (European Training Foundation, 2001).

1. Uluslararası ve yerel pratiklerin pragmatik yaklaşımları temel mesleki tanımlamaları benimsemelidir.
2. Mesleki tanım ve meslek standardı arasındaki fark kesin olarak belirlenmelidir.
3. Farklı ülkelerde kullanılan sınıflama sistemleri karşılaştırılarak uzlaştırılmalıdır.

Meslek standardı belirleme çalışmalarının mesleki sistemden çıkan bireylerin istihdamı üzerinde ciddi etkilerinin olduğu bilinmektedir. Nitelikli bir mesleki eğitim sisteminin oluşturulmasına itici güç teşkil edecek meslek standartları mezunların hareketlilik gibi bireysel fırsatları kullanabilmeleri ölçüsünce daha da anlam kazanacaktır.

Standart oluşturmanın buluşlar, ekonomi, sağlık güvenlik, ticaret ve çevre üzerinde de doğrudan etkisi vardır. Herhangi bir sektöre ait standart olma veya olmama durumuna ilişkin temel beklentiler aşağıdaki şekilde ifade edilebilir.

Şekil 1: Standart Olma / Olmama Durumu (Hossain, 2003)

Günümüzdeki ILO çalışma standartları iş piyasalarının etkileri, sağlık ve güvenlik taleplerinin eşit dağılımı gibi yan konularda da pek çok çözümler içermektedir. Bu konudaki çözümleri altı kategoride toplamak mümkündür (OECD, 2003).

1. Temel insan haklarına uyum ve erişim olanağı sağlar.
2. Çalışanların ücret ve sosyal taleplerinin korunmasını garanti eder.
3. İş güvencesi sağlar
4. Çalışma şartlarını çalışan, işveren ve günün şartları doğrultusunda düzenler.
5. Çalışma piyasası hakkında sosyal politikalara rehberlik eder.
6. Endüstriye ilişkilerin kurulması veya geliştirilmesine yardımcı olur.

İş yaşamının daha nitelikli kılınması amacıyla yapılan çalışmalarda öne çıkan bir başka unsur sertifikasyondur. Sertifikasyon veya daha bilinen adıyla belgelendirme pek çok açıdan teşebbüsler ve eğitim yapılanmaları için yeni yüzyılın temel taşlarından biri olarak kabul edilmektedir. Gelişmiş ülkeler işveren, hükümet organları ve eğitim taraflarını nitelikli bir sertifikasyon için organize etmeye çalışmaktadırlar. Sertifikasyon sisteminin eğitim ve öğretim sistemi, işverenler ve bireyler için önemi şunlardır (Bertrand, 2003).

a) **Eğitim ve Öğretim Sistemi Açısından Önemi:** Öğretimde kaliteyi garanti eder ve eğitimin sonraki düzeylerine erişim olanağı sağlar.

b) **Bireyler Açısından Önemi :** Öğretimde yatırımları teşvik eder. Öğretim başlangıcında ve iş ortamında diğer personellere oranla daha elverişli fırsatlar sunar.

c) **İşverenler Açısından Önemi :** Halkın yetenek ve becerilerindeki tecrübesizliği önler. Ayrıca;

1. Meslek Tipine Göre: Mesleki faaliyetleri düzenler.
2. Piyasa Koşullarına Göre: Çalışanların piyasa koşullarına göre hareketliliğini kolaylaştırır.

Yetişmiş insan gücünün uluslar arası norm ve niteliklerde olması Avrupa Birliği (AB) ülkelerinin temel politikalarındandır. Bu politikalar ışığında, yakın gelecekte sanayi ve bilgi toplumlarının rekabet edebilme kriterleri doğrultusunda ortak çatılar altında bütünleşeceği sıkça dile getirilen bir konu olmuştur. Bütünleşme hareketlerinin uygun ölçütleri sağlamış toplumlar arasında gerçekleşeceği gerçeği ise, özellikle Avrupa kıtasında AB'ye üyeliği ön plana çıkarmıştır. Ne var ki mevcut eğitim sistemlerini AB eğitim politikalarıyla uzlaştıramamış ülkelerin bu bütünleşme hareketi içinde yer alması mümkün görünmemektedir.

AB'ye üyelik çalışmaları pek çok alanda uyum çalışması yapılmasını gerektirmektedir. Söz konusu çalışmalardan biri de meslek standartları ve belgelendirme

sistemlerinde yapılması gereken uyum çalışmalarıdır. Türkiye'deki meslek standartları konusundaki çalışmalar Meslek Standartları Komisyonu (MSK) bünyesinde yürütülmektedir. MSK üyesi kuruluşlardan Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) 250 mesleğin standardını hazırlayarak ilgili çevrelerin hizmetine sunmuştur. Bu meslek standartları Türkiye'de bu konuda atılan ilk somut adım olarak kabul edilmektedir. Ancak, hazırlanan bu meslek standartlarının uluslar arası normlara göre durumu, mesleki tanım ve piyasa beklentileri gibi çeşitli açılardan sorgulanması ve uygulanabilirliğinin sınanması gerekmektedir. Yeşilmen'e göre (2002), becerili işgücünün eğitilmesi, temini, istihdamı, ülke içindeki ve dışındaki hareketliliği meslek standartları sınav ve belgelendirme sistemine olan ihtiyacı ön plana çıkarmaktadır.

Türkiye'deki meslek standartları konusundaki çalışmaların kamu kuruluşlarınca yürütülmesi ilgili politikaların daha geniş kitlelere ulaşmasındaki en büyük engeldir. Meslek standartları konusunda çalışmalar yürüten kamu kuruluşlarının herhangi bir alan uzmanı veya hizmet temini yoluna gitmeden ilgili çalışmaları mevcut personel, kaynak ve yapı ile karşılamaya çalışması doğru bir yaklaşım değildir. Ne var ki sivil katılımı temsil eden dernek, vakıf v.b. örgütlerin meslek standartları ve belgelendirme çalışmalarına katılım arzusu da maddi kaygılardan öteye geçememektedir. Herhangi bir yasal düzenleme olmaksızın, yetkileri belirlenmemiş veya siyasi yetkilerce yetkilendirilmemiş kuruluşların bu yönde çalışmalar yürütmesi süreç açısından son derece sakıncalıdır. Meslek kuruluşu olarak anılan kurumlar AB'ye uyum süreciyle beraber bir çok alanda çeşitli organizasyonlarla anlaşmalar imzalamış, mevcut eğitim sisteminin yeniden yapılandırılması gereğini dikkate almadan girişimlerde bulunmuşlardır.

Meslek standartları çalışmaları alan uzmanlığı gerektirdiği kadar çeşitli alanlarda çalışan uzmanların da ortak katkısına ihtiyaç duymaktadır. Öncelikle mesleki kodlama çalışmalarını yürütecek taşra teşkilatlarının belirlenmesi gerekmektedir. En önemli katkıyı sağlaması gereken yükseköğretim kurumları Ar-Ge çalışmaları bakımından kısıtlanmış, mevcut kaynaklarını meslek standartları ve belgelendirme sisteminin oluşturulması amacına hizmet edecek biçimde yenileyememiştir. Meslek analizi, mesleki kodlama gibi meslek standartlarının temel öğelerinin önemi yeterince anlaşılammakta ve dolayısıyla mesleki eğitimin ülke kalkınması için temel yönelim olması sağlanamamaktadır. İşgücü niteliklerinin belgelendirilmesi, iş görenlerin sahip oldukları bilgi ve becerileri, yeni bir işe başvururken sergileme olanağı verdiği gibi, öğrenme ya da iş değiştirme durumlarında ulusal düzeyde olduğu kadar uluslar arası düzeyde de kolaylıklar sağlar (Çavdar, 2002).

Türkiye bir taraftan teknolojinin hızlı gelişiminden kaynaklanan mesleki eğitim kurumlarındaki donanım eksiklikleri gidermeye çalışırken, diğer taraftan işgücünü nitelikli kılmak zorundadır. Bu amaçla yapılan çalışmalardan biri de AB'nin mesleki eğitim programı olan Leonardo da vinci programına katılım yolundaki yeniden yapılanma çalışmalarıdır (Tuncer ve Taşpınar, 2002).

Amaç

Araştırmanın genel amacı, Türkiye'de meslek standartları konusunda yapılan çalışmaları belirlemek, yapılan çalışmaları AB'ne uyum açısından değerlendirmek ve Türkiye İş Kurumu'nun (İŞKUR) hazırlamış olduğu Motor yenileştirmeci meslek standardının yapılan meslek eğitimine göre niteliğini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır.

1. Türkiye'de meslek standartlarını belirleme açısından yapılan çalışmalar nelerdir?
2. Türkiye'de yapılan meslek standartları oluşturma çalışmalarının AB'ye uyum sürecindeki yeri nedir?
3. İŞKUR'un geliştirdiği Motor yenileştirmeci meslek standardının KÖY (Kalkınmada Öncelikli Yöre), NY (Normal Yöre) ve GY (Gelişmiş Yöre) bakımından durumu nedir?

Önem

Bu araştırma ile Türkiye'de meslek standartlarına ilişkin yapılan çalışmalar belirlenerek, AB'ne uyum sürecindeki yeri ve önemi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla araştırmanın alanını oluşturan mesleki oluşumlara ilişkin Avrupa boyutundaki gelişmeler toplumsal ve akademik platformlarda irdelenerek ilgili çevrelerin hizmetine sunulmaya çalışılmıştır.

Meslek standartları iş yaşamının kontrollü ve ölçülebilir niteliklerle donatılması açısından son derece önemlidir. Belgelendirme ve sınavlar yoluyla mevcut durumun betimlenmesi mümkün olurken, iş yaşamına giriş veya iş değiştirme aşamasında bireysel beklentiler bazında ortak eğilimlerin anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında çalışanların sergilemeleri beklenen davranışları kazanıp kazanmadığı yönündeki endişeler giderilirken, özellikle üretim bantları gibi ileri teknoloji sahalarındaki planlara yüksek oranlarda ulaşılması mümkün kılınmaktadır. Bu araştırma Türkiye'de meslek standardı hazırlama çalışmalarının niteliği ve uygulanabilirliği konusundaki çalışmalara katkı sağlanması açısından önemlidir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırma, tarama modeli yaklaşımıyla yürütülmüştür. Öncelikle literatür taraması ile Türkiye’de meslek standartları konusunda yapılan çalışmalar incelenmiş, AB’ne uyum süreci içindeki yeri tartışılmıştır. Bu kapsamda Türkiye İş Kurumunun hazırlamış olduğu meslek standartlarının uygulanabilirliğinin araştırılması amacıyla motor yenileştirmeci meslek standardı ölçek biçimine dönüştürülüp gelişmiş yöre düzeyine göre seçilen illerdeki mesleki teknik ortaöğretim kurumlarından Endüstri Meslek Lisesi motor bölümü öğretmenler, son sınıf öğrencileri ve bu öğretmenlerin işletmelerde meslek eğitimi (İŞME) aldıkları kuruluşlardaki usta öğreticilere uygulanmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İŞKUR’un hazırlamış olduğu meslek standartları ve gelişmişlik düzeyine göre seçilen illerdeki KÖY, NY ve GY’deki mesleki teknik ortaöğretim kurumlarından Endüstri Meslek Liseleri motor bölümü son sınıf öğrencileri, öğretmen, ve işletmelerdeki usta öğreticiler oluşturmaktadır. Örneklem olarak ise, öncelikle bünyesinde motor bölümü ve yeterli öğrencisi bulunan okulların bulunduğu illerin Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) verilerine göre yer aldıkları gelişmişlik durumları incelenmiştir. Buna göre Küme örnekleme yöntemi uygulanmış ve her gelişmişlik düzeyi bir küme olmak üzere üç küme belirlenmiştir. Bunlar KÖY, NY, GY’ dir. İnceleme sonucunda KÖY’de 31 il, NY’de 23 il ve GY’de 14 il belirlenmiştir. Bu durumda gelişmiş yöre illerinden 6 il (Ankara, İstanbul, İzmir, Antalya, Kocaeli, Sakarya), normal yöre kapsamındaki illerden 13 il (Afyon, Aydın, Balıkesir, Bolu, Bursa, Denizli, Düzce, Eskişehir, Gaziantep, Kayseri, Konya, Mersin, Tekirdağ), kalkınmada öncelikli yöre kapsamındaki illerden 14 il (Aksaray, Çorum, Elazığ, Kırıkkale, Malatya, Nevşehir, Osmaniye, Rize, Samsun, Sivas Tokat, Trabzon, Van, Zonguldak) alınması uygun görülmüştür. Seçilen illerdeki okul sayıları aynı oranda, öğretmen, öğrenci ve usta öğretici sayılarının ise birbirine yakın olması şartı aranmıştır. Gelişmişlik düzeyine göre seçilen illerden gruplar arası eşitliğin sağlanması amacıyla motor bölümü bulunan 14’er okul seçilmiştir. Bu kümeler oluşturulurken, öğrencisi ve öğretmeni en çok olan iller tercih edilmiştir. Buna göre örnekleme alınan illerdeki öğretmen ve öğrenci sayıları incelenmiş, her okul için 4’ er usta öğreticinin de örnekleme alınması düşünülmüştür. Seçilen illerdeki bazı okullarda az sayıda motor bölümü öğretmeni olmasına rağmen motor bölümü olmadığından bu okullara anket uygulanmamıştır. Benzer şekilde, motor öğretmeni olmasına rağmen ilgili motor öğretmenlerinin Mesleki Eğitim Merkezlerinde

görev yapıyor olması nedeniyle bu öğretmenler de anket kapsamı dışında bırakılmıştır. Kısaca, motor bölümü olan ve en çok motor öğretmeni ve öğrencisi bulunan illerdeki okullar seçilmiştir. Buna göre toplam 33 ilde 682 öğretmen, 630 öğrenci ve 168 usta öğreticinin araştırmaya dahil edilmesi planlanmıştır. Uygulama sonucunda GY illerinden Ankara ve KÖY illerinden Trabzon ve Çorum'dan anketler geri dönmediği için bu iller kapsamdan çıkarılmıştır. Böylece Örneklem Tablo 1'deki gibi gerçekleşmiştir.

Tablo 1: KÖY, NY ve GY'den seçilen İl, Okul, Öğrenci, Öğretmen ve Usta Öğretici Sayıları

YÖRE	İL SAYISI	OKUL SAYISI	ÖĞRETMEN	ÖĞRENCİ	USTA ÖĞR.
KÖY	14	14	165	180	44
NY	13	14	191	205	55
GY	6	14	165	155	43
Toplam	33	42	521	540	142
			TOPLAM	1203	

Buna göre araştırmanın başlangıcında belirlenen illerin yaklaşık %90'ına, Okul sayısının %92'sine, öğretmen sayısının %79'una, öğrenci sayısının %85'ine ve usta öğreticilerin %85'ine ulaşılmıştır.

Veriler ve Toplanması

1. Uluslararası düzeydeki literatür taraması neticesinde AB, ILO, CEDEFOP,
2. OECD, UNESCO, ETF v.b. kuruluşların verilerine ulaşılmaya çalışılmıştır.
2. Ulusal düzeydeki literatür taramasıyla TESK, METARGEM, KOSGEB, TİSK, İŞKUR, DPT, MEB v.b. kuruluşlar ile bu kuruluşların bünyesindeki dokümantasyon merkezlerinden veriler elde edilmiştir.
3. Mesleki standartların yeterliği ve uygulanabilirliği araştırması uyarınca seçilen illerde yer alan mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının motor bölümü öğretmen, son sınıf öğrencileri ve işletme eğitimi aldıkları yerlerdeki usta öğreticilerin ilgili meslek standartları konusundaki görüşleri Likert tipi ölçek ile toplanmıştır.

Veri Toplama Aracının Özellikleri

Araştırmada kullanılan anket, İŞKUR'un Motor yenileştirmeci meslek standardı olarak geliştirdiğini ifade ettiği maddelerden oluşmaktadır. Söz konusu maddeler beşli Likert tipi anket biçiminde düzenlenmiştir. Buna göre (Tamamen = 5), (Oldukça = 4), (Kısmen = 3), (Az = 2), (Hiç = 1) şeklindedir.

Puanlamada ise, (1-1,79) Hiç, (1,80-2,59) Az, (2,60-3,39) Kısmen, (3,40-4,19) Oldukça, (4,20-5,00) Tamamen olarak değerlendirilmiştir. Söz konusu maddelerin Motor bölümü son sınıf öğrencilerinin sahip olmaları gereken nitelikleri içerip içermediği

konusunda uzman yargısına dayalı “Kapsam geçerliği” çalışması yapılmış ve maddeler 21 motor bölümü öğretmenine ve alan uzmanlarına incelettirilmiştir. Elde edilen veriler genel anlamda bir kapsam geçerliği sorunun olmadığı yönündedir.

Diğer geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmamış, bu konuda İŞKUR’un hazırladığı maddelerin geçerli ve güvenilir olduğu sayılısı kabul edilmiştir. Çünkü, araştırmanın amaçlarından biri de meslek standartlarını geliştirmekle görevli resmi bir kuruluş olan İŞKUR’un geliştirip kamuoyuna kullanılmak üzere sunduğu bu “standartların” nasıl algılandığı, okul sistemimizdeki programlara uygun olup olmadığı vb . açılardan da bir değerlendirmesini yapmaktır.

İŞKUR’un hazırlamış olduğu motor yenileştirmeci meslek standardı İş organizasyonu yapma, krank ana mili üzerindeki işlemleri yapma, ana yatak ve eksantrik yatak baralarını yapma, kol yatak barasını yapma, rektifiye ve honlama yapma, kapak işlemlerini yapma, araç, makine ve ekipman kullanımı, gereçler, genel bilgi ve beceriler, genel tutum ve davranışlar olmak üzere on bölümden oluşmaktadır. Bu araştırma kapsamındaki öğrenci, öğretmen ve usta öğreticilerden her bölümü kendi içinde değerlendirmeleri istenerek, her üç grubun görüşleri arasındaki benzerlikler veya farklar bulunmaya çalışılmıştır. Böylelikle meslek standartları konusunda eğitim ve uygulama evrelerinde yer alan bireylere ulaşılarak genel eğilimler bulunmaya çalışılmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Araştırma, literatür taraması ve anket çalışması uyarınca elde edilen veriler üzerinde yürütülmüştür. Anket ile elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmış, SPSS programında çözümlenmiştir. Verilerin çözümlenmesinde dağılıma ve illerin gelişmişlik düzeyine göre karşılaştırmaya dayalı istatistiksel işlemler araştırmanın amaçları doğrultusunda uygulanmıştır. Uygulanan başlıca istatistiksel işlemler şunlardır:

1. Araştırmaya katılan öğrenci, öğretmen ve usta öğreticilerin İŞKUR’un geliştirdiği motor yenileştirmeci meslek standardının bütün alt boyutlar açısından aralarında anlamlı görüş farkı olup olmadığı tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir.

2. Araştırmaya katılan öğrenci, öğretmen ve usta öğreticilerin buldukları ve örnekleme giren KÖY, NY, GY illeri açısından aralarında anlamlı fark olup olmadığı tek yönlü varyans analizi, farklılığın belirlendiği durumlarda LSD testi kullanılmıştır.

3. Varyans analizi yapmak için ön koşul olan varyansların homojenliğinin sağlanamadığı durumlarda parametrik olmayan testlerden Kruskal Wallis testi ile analiz edilmiştir. Buna göre gruplar arası farklılık belirlendiğinde Mann Witney U testi kullanılmıştır.

4. İkili grup karşılaştırmalarında dağılımın normal olduğu durumlarda student t testi, dağılımın normal olmadığı durumlarda ise Mann Witney U testi kullanılmıştır.

BULGULAR ve YORUMLAR

Elde edilen bulgular araştırmanın amaçları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

İŞKUR'un hazırlamış olduğu motor yenileştirmeci meslek standardının GY, NY ve KÖY öğrenci, öğretmen ve usta öğreticileri açısından durumu nedir?

Araştırma kapsamında GY'den 155, NY'den 205 ve KÖY'den 180 olmak üzere toplamda 540 öğrenciye anket uygulanmıştır. Elde edilen verilere t testi uygulanarak çözümlenmiştir. Dağılımın normal olmadığı durumlarda Mann Witney U testi uygulanmıştır.

Köy Kapsamındaki Öğrenciler

Bu bölümde KÖY kapsamındaki atölye çalışmalarını okulda yapan 57 öğrenci ile işletmelerde yapan 128 öğrenci olmak üzere toplamda 180 öğrencinin görüşleri dikkate alınmıştır. Dağılımın normal olmadığı durumlarda Mann Witney U testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar tabloda görülmektedir.

Tablo 2: KÖY kapsamındaki öğrencilerin t testi sonuçları

Gruplar	N	\bar{X}	SS	Sd	t	An. Düzeyi
Gereçler						
Uy. Ok. Yap. ¹	57	3,919	0,986	178	-2,497*	0,013
Uy. İş. Yap. ²	123	4,262	0,794			
Levene's Test Değeri F=11,517* Anlamlılık düzeyi(A.D.)=0,01				M.W.U= -2,046* A.D.=0,041		
Genel Tutum ve Davranışlar						
Uy. Ok. Yap. ¹	57	4,269	0,907	178	-2,380*	0,018
Uy. İş. Yap. ²	123	4,545	0,621			
Levene's Test Değeri F=7,716* A.D.=0,06				M.W.U= -2,078* A.D.=0,038		

*p<0,05 anlamlı

¹ Atölye uygulamalarını okulda yapanlar

² Atölye uygulamalarını işletmede yapanlar

Gereçlerin kullanımı ve Genel Tutum ve Davranışlar bölümlerinde atölye eğitimlerini okulda yapan öğrenciler (1 kodlu) ile atölye eğitimlerini işletmelerde yapan öğrenciler (2 kodlu) arasında Mann Witney U testi sonuçlarına göre anlamlı görüş farkı tespit edilmiştir. Geriye kalan bölümlerde her iki gruptaki öğrencileri arasında anlamlı bir fark yoktur.

Buna göre okulda uygulama yapan öğrenciler gereçlerin kullanımı konusunda 78,97 sıra ortalamasıyla kendilerini oldukça yeterli görürken, atölye çalışmalarını işletmelerde yapan öğrenciler 95,84 sıra ortalamasıyla kendilerini tamamen yeterli görmekte-dirler. Benzer şekilde Genel Tutum ve Davranışlar konusunda okulda uygulama

yapan öğrenciler 78,79 sıra ortalaması düzeyinde kendilerini tamamen yeterli bulurken, atölye çalışmalarını işletmelerde yapan öğrencilerin sıra ortalaması 95,93 düzeyinde gerçekleşmiştir. Buna göre araç-gereç kullanımı, genel tutum ve davranışlar konusunda atölye çalışmalarını işletmelerde yapan öğrencilerin daha yeterli mesleki davranışlar kazandıkları söylenebilir.

NY Kapsamındaki Öğrenciler

Bu bölümde NY kapsamındaki atölye çalışmalarını okulda yapan 53 öğrenci ile işletmelerde yapan 152 öğrenci olmak üzere toplamda 205 öğrencinin görüşleri dikkate alınmıştır. Dağılımın normal olmadığı durumlarda Mann Witney U testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar tablo 3’de görülmektedir.

Tablo 3: NY Kapsamındaki öğrencilerin t testi sonuçları

Gruplar	N	\bar{X}	SS	Sd	t	An. Düzeyi
Krank ana mili üzerindeki işlemleri yapmak						
Uy. Ok. Yap. ¹	53	2,896	0,970	203	2,186*	0,030
Uy. İş. Yap. ²	152	2,534	1,058			
Levene’s Test Değeri F=1,701 Anlamlılık Düzeyi (A.D.)=0,194						
Genel Tutum ve Davranışlar						
Uy. Ok. Yap. ¹	53	3,997	0,879	202	-3,513*	0,001
Uy. İş. Yap. ²	152	4,434	0,740			
Levene’s Test Değeri F=6,914* A.D. =0,009				M.W.U= -3,276* A.D.=0,001		

*p<0,05 anlamlı

¹ atölye Uygulamalarını okulda yapanlar

² atölye Uygulamalarını İşletmede yapanlar

Krank ana mili üzerindeki işlemleri yapma boyutunda t testine göre ve Genel Tutum ve davranışlar bölümünde Mann Witney U testi sonuçlarına göre atölye eğitimlerini okulda yapan öğrenciler (1 kodlu) ile atölye eğitimlerini işletmelerde yapan öğrenciler (2 kodlu) arasında anlamlı görüş farkı tespit edilmiştir. Geriye kalan bölümlerde her iki gruptaki öğrenciler benzer görüşleri paylaşmaktadırlar.

Krank ana mili üzerindeki işlemleri yapma konusunda okulda uygulama yapan öğrenciler kendilerini 2,89 ortalamayla Kısmen yeterli görürken, İşletmede uygulama yapan öğrenciler 2,53 ortalamayla kendilerini Az yeterli görmektedirler. Genel Tutum ve Davranışlar konusunda okulda uygulama yapanlar 79,80 sıra ortalaması düzeyinde kendilerini oldukça yeterli bulurken, atölye çalışmalarını işletmelerde yapan öğrencilerin sıra ortalaması 110,47 ile tamamen yeterli görmektedirler. Diğer becerilerde her iki gruptaki öğrencilerin genel olarak kendilerini kısmen yeterli gördükleri söylenebilir.

GY Kapsamındaki Öğrenciler

Bu bölümde GY kapsamındaki atölye çalışmalarını okulda yapan 49 öğrenci ile işletmelerde yapan 106 öğrenci olmak üzere toplamda 155 öğrencinin görüşleri dikkate alınmıştır. Elde edilen sonuçlar tablo 4'te görülmektedir.

Tablo 4: GY kapsamındaki öğrencilerin t testi sonuçları

Gruplar	N	\bar{X}	SS	sd	t	An. Düzeyi
Krank ana mili üzerindeki işlemleri yapmak						
Uy. Ok. Yap. ¹	49	3,807	1,048	153	3,471*	0,001
Uy. İş. Yap. ²	106	3,137	1,148			
Levene's Test Değeri F=0,539 Anlamlılık Düzeyi = 0,464						
Rektifiye ve honlama yapmak						
Uy. Ok. Yap. ¹	49	3,299	1,324	153	2,582*	0,011
Uy. İş. Yap. ²	106	2,683	1,406			
Levene's Test Değeri F=1,063 Anlamlılık Düzeyi = 0,304						
Kapak işlemlerini yapmak						
Uy. Ok. Yap. ¹	49	3,666	1,082	153	2,903*	0,004
Uy. İş. Yap. ²	106	3,068	1,237			
Levene's Test Değeri F=3,327 Anlamlılık Düzeyi = 0,270						
Araç, Makine ve ekipman kullanımı						
Uy. Ok. Yap. ¹	49	3,810	0,883	153	1,978*	0,050
Uy. İş. Yap. ²	106	3,507	0,891			
Levene's Test Değeri F=0,000 Anlamlılık Düzeyi = 0,998						
Gereçler						
Uy. Ok. Yap. ¹	49	3,961	0,969	153	-2,154*	0,033
Uy. İş. Yap. ²	106	4,296	0,868			
Levene's Test Değeri F=2,143 Anlamlılık Düzeyi = 0,145						

*p<0,05 anlamlı

¹ atölye Uygulamalarını okulda Yapanlar

² atölye Uygulamalarını İşletmede Yapanlar

Krank ana mili üzerindeki işlemleri yapmak, Rektifiye ve honlama yapmak, Kapak işlemlerini yapmak, Araç, makine ve ekipman kullanımı, Gereçler bölümlerinde atölye eğitimlerini okulda yapan öğrenciler (1 kodlu) ile atölye eğitimlerini işletmelerde yapan öğrenciler (2 kodlu) arasında t testi sonuçlarına göre anlamlı görüş farkı tespit edilmiştir. Geriye kalan bölümlerde her iki gruptaki öğrenciler benzer görüşleri paylaşmaktadırlar.

Buna göre okulda uygulama yapanlar Krank ana mili üzerindeki işlemleri yapma ve kapak işlemlerini yapma konusunda okulda uygulama yapanlar kendilerini oldukça yeterli görürken, işletmelerde uygulama çalışmalarını yapanlar kısmen yeterli olarak değerlendirmektedir. 3,80 ortalamayla kendilerini oldukça yeterli görürken, işletmede atölye çalışmalarını yapanlar 3,13 ortalamayla kendilerini kısmen yeterli görmektedirler. Benzer şekilde Rektifiye ve Honlama Yapma konusunda okulda uygulama yapanlar ile uygulama çalışmalarını işletmelerde yapan öğrenciler kendilerini kısmen yeterli

bulmuşlardır. Kapak işlemlerini yapma konusunda da görüş farklılığı tespit edilmiştir. Okulda uygulama yapan öğrenciler kendilerini oldukça yeterli bulurken, uygulama çalışmalarını işletmelerde yapan öğrenciler kendilerini kısmen yeterli görmüşlerdir. Araç, makine ve ekipman kullanımı bölümünde her iki gruptaki öğrencilerde kendilerini oldukça yeterli düzeyinde nitelendirmişlerdir. Ayrıca, Gereçlerin kullanımı bölümünde uygulamaları okulda yapan öğrenciler kendilerini oldukça yeterli görürken, bu bölümdeki uygulamalarını işletmelerde yapan öğrencileri kendilerini tamamen yeterli bulmuşlardır.

GY, NY ve KÖY kapsamındaki öğrenci, öğretmen ve usta öğreticilerin motor yenileştirmeci meslek standardı açısından görüşleri

Araştırma kapsamında 1203 kişiden oluşan denek grubunun görüşleri alınmıştır. Elde edilen veriler her bir yörenin kendi içinde değerlendirilmesi ve tüm yörelerin ortak olarak değerlendirilmesi şeklinde bulgular üretecek çözümlenmelere tabi tutulmuştur.

Gelişmiş Yöre

Bu yöre kapsamında 155 öğrenci, 165 öğretmen ve 43 usta öğretici olmak üzere toplamda 363 kişiden görüşler alınmıştır. Alınan görüşlerin öğrenciler, öğretmenler ve usta öğreticiler açısından durumunu belirlemek amacıyla tek yönlü varyans çözümlemesi yapılmıştır. Elde edilen bulgular aşağıdaki tablo5'te görülmektedir.

Tablo 5: GY Kapsamındaki Öğrenci, Öğretmen ve Usta Öğreticilerin Varyans Analizi Sonuçları

Gelişmiş Yöre (GY)	N	\bar{X}	SS	F	An.Düz.	Lev. T.	An.Düz.	K.W.Z.	An.Düz.	Grup Fark
A. İş Organizasyonu Yapmak										
Öğrenci(1)	155	4,19	0,63	38,503*	0,000	21,929*	0,000	68,282*	0,000	(1-2) (1-3)
Öğretmen(2)	165	3,41	0,81							
Usta Öğ.(3)	43	3,59	1,22							
Toplam	363	3,76	0,88							
B. Krank ana mili üzerindeki işlemleri yapmak										
Öğrenci(1)	155	3,34	1,15	16,21*	0,000	1,884	0,153	28,882*	0,000	(1-2) (1-3)
Öğretmen(2)	165	2,70	1,04							
Usta Öğ.(3)	43	2,56	1,27							
Toplam	363	2,96	1,16							
C. Ana yatak ve eksantrik yatak baralarını yapmak										
Öğrenci(1)	155	3,33	1,07	13,83*	0,000	3,620*	0,028	28,123*	0,000	(1-2) (1-3)
Öğretmen(2)	165	2,71	1,02							
Usta Öğ.(3)	43	2,83	1,28							
Toplam	363	2,99	1,11							
D. Kol yatak barasını yapmak										
Öğrenci(1)	155	3,36	1,09	18,70*	0,000	1,775	0,171	34,501*	0,000	(1-2) (1-3)
Öğretmen(2)	165	2,59	1,16							
Usta Öğ.(3)	43	2,75	1,29							
Toplam	363	2,94	1,20							
E. Rektifiye ve Honlama yapmak										
Öğrenci(1)	155	2,87	1,40	3,83	0,22	0,567	0,568	7,102*	0,029	(1-2)

Öğretmen(2)	165	2,51	1,37							(2-3)
Usta Öğ.(3)	43	2,36	1,36							
Toplam	363	2,65	1,39							
F. Kapak işlemlerini yapmak										
Öğrenci(1)	155	3,25	1,21	8,07*	0,000	3,439*	0,033	14,648*	0,001	(1-2)
Öğretmen(2)	165	2,99	1,09							(1-3)
Usta Öğ.(3)	43	2,46	1,26							(2-3)
Toplam	363	3,04	1,19							
G. Araç, makine ve ekipman kullanımı										
Öğrenci(1)	155	3,60	0,89	6,68*	0,01	3,554*	0,030	13,279*	0,001	(1-2)
Öğretmen(2)	165	3,27	0,81							(1-3)
Usta Öğ.(3)	43	3,22	1,07							
Toplam	363	3,40	0,90							

Tablo 5'den devam

GR. Gereçler										
Öğrenci(1)	155	4,19	0,91	1,60	0,203	0,082	0,921	5,308	0,070	-----
Öğretmen(2)	165	4,00	0,91							
Usta Öğ.(3)	43	4,13	0,99							
Toplam	363	4,10	0,92							
H. Genel Bilgi ve Beceriler										
Öğrenci(1)	155	4,18	0,76	24,42*	0,000	1,580	0,207	50,228*	0,000	(1-2)
Öğretmen(2)	165	3,57	0,77							(2-3)
Usta Öğ.(3)	43	3,97	0,93							
Toplam	363	3,88	0,83							
I. Genel Tutum ve Davranışlar										
Öğrenci(1)	155	4,50	0,86	46,16*	0,000	1,481	0,229	90,009*	0,000	(1-2)
Öğretmen(2)	165	3,59	0,84							(2-3)
Usta Öğ.(3)	43	4,28	0,86							
Toplam	363	4,06	0,95							

*p<.05 anlamlı

¹ Atölye uygulamalarını okulda yapanlar

² Atölye uygulamalarını işletmede yapanlar

³ İşletmelerde meslek öğretiminden sorumlu usta öğreticiler

Varyansların homojen olmadığı A, C, F, G alt boyutlarında Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Gruplar arası farklılıkların hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için Mann Witney U testi yapılarak sıra ortalamalarına göre yorumlar yapılmıştır. Varyans homojenliğinin sağlandığı B, D, E, GR, H, I boyutlarında ise tek yönlü varyans analizi ve buna bağlı olarak LSD testi uygulanmıştır. Her üç grubun benzer ve farklı görüşleri aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 6: GY Kapsamındaki Öğrenci, Öğretmen ve Usta Öğreticilerin Görüşleri

	BOYUTLAR	Öğretmenler	Öğrenciler	Usta Öğreticiler
A	İş Organizasyonu Yapmak	oldukça yeterli	oldukça yeterli	Oldukça yeterli
B	Krank ana mili üzerindeki işlemleri yapmak	kısmen yeterli	kısmen yeterli	az yeterli
C	Ana yatak ve eksantrik yatak baralarını yapmak	kısmen yeterli	kısmen yeterli	Kısmen yeterli
D	Kol yatak barasını yapmak	az yeterli	kısmen yeterli	Kısmen yeterli
E	Rektifiye ve Honlama yapmak	az yeterli	kısmen yeterli	az yeterli
F	Kapak işlemlerini yapmak	kısmen yeterli	kısmen yeterli	az yeterli
G	Araç, makine ve ekipman kullanımı	kısmen yeterli	oldukça yeterli	Kısmen yeterli
GR	Gereçler	oldukça yeterli	oldukça yeterli	Oldukça yeterli
H	Genel Bilgi ve Beceriler	oldukça yeterli	oldukça yeterli	Oldukça yeterli
I	Genel Tutum ve Davranışlar	oldukça yeterli	tamamen yeterli	Tamamen yeterli

Tablodaki sonuçlardan da anlaşılacağı üzere; A, GR, H bölümlerinde her üç grubun görüşleri oldukça yeterli, C bölümünde ise kısmen yeterli düzeyindedir. Geriye kalan bütün bölümlerde görüş farklılıkları tespit edilmiştir.

Normal Yöre

Bu yöre kapsamında 205 öğrenci, 191 öğretmen ve 55 usta öğretici olmak üzere toplamda 451 kişiden görüşler alınmıştır. Alınan görüşlerin öğrenciler, öğretmenler ve usta öğreticiler açısından durumunu belirlemek amacıyla tek yönlü varyans çözümlemesi yapılmıştır.

Varyansların homojen olmadığı A, B, C, D, F alt boyutlarında Kruskall Wallis analizi sonuçlarına göre, varyans homojenliğinin sağlandığı E, G, GR, H, I boyutlarında ise tek yönlü varyans analizi sonuçları dikkate alınmıştır. Buna göre;

Tablo 7: NY Kapsamındaki Öğrenci, Öğretmen ve Usta Öğreticilerin Anlamlı Fark Durumları

	BOYUTLAR	Anlamlı farklılık*
A	İş Organizasyonu Yapma	(1-2), (2-3)
B	Krank ana mili üzerindeki işlemleri yapma	(2-3)
C	Ana yatak ve eksantrik yatak baralarını yapma	(1-3), (2-3)
D	Kol yatak barasını yapma	(1-3), (2-3)
E	Rektifiye ve Honlama yapma	(1-3)
F	Kapak işlemlerini yapma	(1-3), (2-3)
G	Araç, makine ve ekipman kullanımı	(1-3), (2-3)
GR	Gereçler	-----
H	Genel Bilgi ve Beceriler	(1-2), (1-3)
I	Genel Tutum ve Davranışlar	(1-2), (2-3)

*Öğretmenler (1), Öğrenciler (2), Usta Öğreticiler (3)

Genel bir değerlendirme yapıldığında şunlar söylenebilir. Öğrenciler iş organizasyonu yapma, gereçler, genel bilgi ve beceriler boyutlarında kendilerini oldukça

yeterli görürken, krank ana mili üzerindeki işlemleri yapma, ana yatak ve eksantrik yatak baralarını yapma, kol yatak barasını yapma, kapak işlemleri yapma, araç, makine ve ekipman kullanımı boyutlarında kısmen yeterli, rektifiye ve honlama yapma boyutunda az yeterli ve genel tutum ve davranışlar boyutunda tamamen yeterli olarak değerlendirmişlerdir. Öğretmenler iş organizasyonu yapma, ana yatak ve eksantrik yatak baralarını yapma, kol yatak barasını yapma, kapak işlemleri yapma, araç, makine ve ekipman kullanımı, genel bilgi ve beceriler, genel tutum ve davranışlar boyutlarında öğrencileri kısmen yeterli bulurken, krank ana mili üzerindeki işlemleri yapma, rektifiye ve honlama yapma boyutlarında az yeterli, gereçler boyutunda öğrencileri oldukça yeterli bulmaktadırlar. Usta öğreticiler ise öğrencileri krank ana mili üzerindeki işlemleri yapma, ana yatak ve eksantrik yatak baralarını yapma, kol yatak barasını yapma, rektifiye ve honlama yapma, kapak işlemleri yapma boyutlarında az yeterli bulurken, iş organizasyonu yapma, araç, makine ve ekipman kullanımı boyutlarında kısmen yeterli, gereçler, genel bilgi ve beceriler, genel tutum ve davranışlar boyutlarında oldukça yeterli olarak görmektedirler.

Kalkınmada Öncelikli Yöre

Bu yöre kapsamında 180 öğrenci, 165 öğretmen ve 44 usta öğretici olmak üzere toplamda 389 kişiden görüşler alınmıştır. Alınan görüşlerin öğrenciler, öğretmenler ve usta öğreticiler açısından durumunu belirlemek amacıyla varyans çözümlemesi yapılmıştır.

Varyansların homojen olmadığı A, D, E, GR, H, I alt boyutlarında Kruskal Wallis analizi sonuçları, varyans homojenliğinin sağlandığı B, C, F ve G boyutlarında ise tek yönlü varyans analizi sonuçları dikkate alınmıştır. Buna göre

Tablo 8: KÖY Kapsamındaki Öğrenci, Öğretmen ve Usta Öğreticilerin Anlamlı Fark Durumları

	BOYUTLAR	Anlamlı farklılık*
A	İş Organizasyonu Yapma	(1-2),(2-3)
B	Krank ana mili üzerindeki işlemleri yapma	(1-2), (2-3), (1-3)
C	Ana yatak ve eksantrik yatak baralarını yapma	(1-2), (2-3), (1-3)
D	Kol yatak barasını yapma	(1-2), (2-3), (1-3)
E	Rektifiye ve Honlama yapma	(1-2), (2-3), (1-3)
F	Kapak işlemlerini yapma	(1-2), (2-3), (1-3)
G	Araç, makine ve ekipman kullanımı	(1-2), (2-3), (1-3)
GR	Gereçler	(2-3)
H	Genel Bilgi ve Beceriler	(1-2), (2-3), (1-3)
I	Genel Tutum ve Davranışlar	(1-2), (2-3), (1-3)

*Öğretmenler (1), Öğrenciler (2), Usta Öğreticiler (3)

Tablodaki sonuçlardan da anlaşılacağı üzere “iş organizasyonu yapmak” boyutunda öğrenciler ile hem öğretmenler, hem de usta öğreticilerin görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır. Gereçler boyutunda öğrenciler ile usta öğreticiler arasında anlamlı farklılık vardır. Bunun dışındaki tüm boyutlarda tüm grupların görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır. Genel bir değerlendirme yapıldığında şunlar söylenebilir.

Öğrenciler iş organizasyonu yapma, kol yatak barasını yapma, araç, makine ve ekipman kullanımı, gereçler, genel bilgi ve beceriler boyutlarında kendilerini oldukça yeterli olarak değerlendirirken, krank ana mili üzerindeki işlemleri yapma, ana yatak ve eksantrik yatak baralarını yapma, rektifiye ve honlama yapma, kapak işlemlerini yapma boyutlarında kısmen yeterli, genel tutum ve davranışlar boyutunda tamamen yeterli bulmuşlardır. Öğretmenler iş organizasyonunu yapma, gereçler, genel bilgi ve beceriler, genel tutum ve davranışlar boyutlarda öğrencileri oldukça yeterli, krank ana mili üzerindeki işlemleri yapma, ana yatak ve eksantrik yatak baralarını yapma, araç, makine ve ekipman kullanımı boyutlarında kısmen yeterli, kol yatak barasını yapma, rektifiye ve honlama yapma, kapak işlemleri yapma boyutlarında az yeterli olarak değerlendirmektedirler. Usta öğreticiler ise, iş organizasyonu yapma, gereçler, genel bilgi ve beceriler, genel tutum ve davranışlar boyutlarında öğrencileri oldukça yeterli, krank ana mili üzerindeki işlemleri yapma, ana yatak ve eksantrik yatak baralarını yapma, kol yatak barsını yapma, rektifiye ve honlama yapma, kapak işlemlerini yapma boyutlarında az yeterli, araç, makine ve ekipman kullanımı boyutunda kısmen yeterli olarak değerlendirmişlerdir.

Tüm Denekler

Yöre ayrımı dikkate alınmadan 540 öğrenci, 521 öğretmen ve 142 usta öğretici olmak üzere toplam 1203 kişinin alınan görüşleri arasında farklılık olma durumunu belirlemek amacıyla öğrenciler, öğretmenler ve usta öğreticiler açısından GY, NY ve KÖY'e göre varyans çözümlemesi yapılmıştır. Çözümleme sırasında varyansların homojenliği Levene testi ile belirlenmiş, homojen olduğu durumlarda tek yönlü varyans analizi, homojen olmadığı durumlarda Kruskal Wallis çözümleme sonuçlarına göre yorumlama yapılmıştır. Çözümleme sonucuna göre öğrenci, öğretmen ve usta öğreticiler arasında motor yenileştirmeci meslek standardının tüm boyutları açısından görüş farklılığı vardır.

Varyansların homojen olmadığı A, C, D, F, G, GR, H, I alt boyutlarında Kruskal Wallis analizi sonuçlarına göre, varyans homojenliğinin sağlandığı B ve E boyutlarında ise tek yönlü varyans analizi sonuçları dikkate alınmıştır. Buna göre; “iş organizasyonu yapmak” boyutunda öğrenciler ile hem öğretmenler, hem de usta öğreticiler görüşleri

arasında anlamlı farklılık vardır. Bunun dışındaki tüm boyutlarda tüm grupların görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır.

Tablo 9: Tüm Deneklerin (GY+NY+KÖY) Anlamlı Fark Durumları

	BOYUTLAR	Anlamlı farklılık*
A	İş Organizasyonu Yapma	(1-2), (2-3)
B	Krank ana mili üzerindeki işlemleri yapma	(1-2), (2-3), (1-3)
C	Ana yatak ve eksantrik yatak baralarını yapma	(1-2), (2-3), (1-3)
D	Kol yatak barasını yapma	(1-2), (2-3), (1-3)
E	Rektifiye ve Honlama yapma	(1-2), (2-3), (1-3)
F	Kapak işlemlerini yapma	(1-2), (2-3), (1-3)
G	Araç, makine ve ekipman kullanımı	(1-2), (2-3), (1-3)
GR	Gereçler	(1-2), (2-3), (1-3)
H	Genel Bilgi ve Beceriler	(1-2), (2-3), (1-3)
I	Genel Tutum ve Davranışlar	(1-2), (2-3), (1-3)

*Öğretmenler (1), Öğrenciler (2), Usta Öğreticiler (3)

Tüm Yörelere

Deneklerin tümü dikkate alındığında GY kapsamında 389 kişi, NY kapsamında 451 kişi ve Kalkınmada Öncelikli Yöre kapsamında 363 kişiden görüşler alınmıştır. Alınan görüşlerin bölgelere göre durumunu belirlemek amacıyla varyans çözümlemesi yapılmıştır. Çözümleme sonuçları Tablo 9’da görülmektedir.

Tablo 10: Tüm Yörelere Anlamlı Fark Durumları

	BOYUTLAR	Anlamlı farklılık*
A	İş Organizasyonu Yapma	(1-2), (2-3)
B	Krank ana mili üzerindeki işlemleri yapma	(1-2), (2-3)
C	Ana yatak ve eksantrik yatak baralarını yapma	(1-2), (2-3)
D	Kol yatak barasını yapma	(1-2), (2-3)
E	Rektifiye ve Honlama yapma	(1-2), (2-3)
F	Kapak işlemlerini yapma	(1-2), (2-3)
G	Araç, makine ve ekipman kullanımı	(1-2), (2-3)
GR	Gereçler	(1-2), (2-3)
H	Genel Bilgi ve Beceriler	(1-2), (2-3)
I	Genel Tutum ve Davranışlar	(1-2), (2-3)

*GY (1), NY (2), KÖY (3)

Varyansların homojen olmadığı B, C, D, E, F, G alt boyutlarında Kruskal Wallis analizi sonuçlarına göre, varyans homojenliğinin sağlandığı A, GR, H ve I boyutlarında ise tek yönlü varyans analizi sonuçları dikkate alınmıştır. Buna göre tüm boyutlarda GY ile NY ve NY ile KÖY görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır.

Okullardaki Araç-Gereç Durumu

Okullardaki araç-gereç durumunu belirlemek amacıyla ankete dahil edilen “İlgili araç-gereç yok” bölümüne öğrenci, öğretmen ve usta öğreticilerin verdikleri cevaplara

ilişkin veriler frekans ve yüzdeler ile çözümlenmiştir. Deneklerin verdikleri cevaplar dikkate alınarak en yüksek frekansa sahip araç-gereçler belirlenmiştir. Bu veriler doğrultusunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

- Özellikle ileri teknoloji ürünü araç-gereçlerin okullarda ve işletmelerde olmadığı açıkça görülmektedir. Her üç yöredeki öğrenciler Ana yatak bara makinesi, Honlama makinesi, Kol honlama makinesi, Kol tornası, Polizaj makinesi, Radyüz Çakısı, Yuva Taşlama Makinesi yok görüşünü belirtmişlerdir.

- Öğretmenler ise, Ana yatak bara makinesi, Elektronik Merkezleme Aparatları, Freze, Kol eğrilik düzeltme aparatı], Kol tornası, Krank Doğrultma Aparatı, Krank Düzeltme Presi, Polizaj makinesi, Sertlik Ölçüm olmadığı yönünde görüş belirtmişlerdir.

- Usta Öğreticiler ise, Çatlak Kontrol cihazı, Elektronik merkezleme aparatları, Freze, Kol eğrilik düzeltme aparatı, kol honlama makinesi, Kol tornası, Polizaj makinesi, Radyüz çakısı, Rektifiye makinesi, Sertlik ölçüm cihazları, Sübap makinesi, Sübap taşlama makinesi, Torna makinesi Yuva taşlama makinesi ve Yüzey taşlama makinesinin olmadığı yönünde görüş belirtmişlerdir.

- Usta öğreticilerin görüşleri dikkate alındığında İŞME stajı bazında ciddi kaygılar ortaya çıkmaktadır. Usta öğreticilerin çalıştıkları pek çok işletmede yeterli araç-gereç bulunmamaktadır.

- Deneklerin yöneltilen sorular dışında görüşlerini belirttikleri bölümde özellikle öğretmenlerin mevcut yasal düzenlemelerin öğrencilerin meslek liselerine yönelimlerini engellediği yönündeki görüşleri dikkat çekicidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne uyum süreci pek çok alanda değişimleri beraberinde getirmiş, bilginin erişimi ve kullanımı bazında evrensel işbirliklerini zorunlu kılmıştır. Bu süreçle birlikte çalışan yeterliği, firma büyüklükleri, pazar politikaları, kurumsal organizasyonlar, mesleki tanınırlık, kalite ve standardizasyon gibi eğitimsel, siyasal ve ekonomik bakımlardan birbirine bağımlı çeşitli sistemlerin ortak bir çatı altında toplanması, uzun yıllardır dile getirilen toplumsal dinamikleri korumaya yönelik politikalar olarak karşımız çıkmıştır. Geçmişteki coğrafi konumlardan kaynaklanan ekonomik yükler öncelikle ortak kültüre, dine ve dile dayalı bütünleşme eğilimlerini ortaya çıkarmış, dünya üzerindeki yaşamsal önemine inanılan stratejik senaryolar odağında yeni yapılanmalara hız kazandırmıştır. Bu yeni dönemde yakın zamana kadar kesin çizgilerle ayrılmış çeşitli bilimler ortak kullanılarak bilimsel bir hareketler platformu tesis edilmeye çalışılmıştır. Avrupa Birliği gibi globalleşme eğiliminin vücut bulduğu kurumlar bu ve buna benzer düşünceler ışığında hayata geçirilmiştir.

Teknoloji gelişimine bağlı olarak mesleklerde ve sektörlerde büyük değişimler yaşanmaktadır. Bu değişime paralel olarak işgücü nitelikleri ve eğitim kurumlarının mevcut programları yenilenmekte, insan kaynakları ve mesleki danışmanlık gibi yakın zamana kadar önemi yeterince hissedilemeyen alanlar önem kazanmaktadır.

Mesleki eğitimin işgücü piyasasının taleplerine uygun nicelik ve nitelikte işgücü yetiştirememesi ve eğitim sonrası verilen belgelerin geçerliklerinin istenilen düzeyde olmayışı meslek standartları, sınav ve belgelendirme sistemlerinin etkin olarak kullanımının gerektiğine işaret etmektedir. Meslek standartları sistemi denetim mekanizmalarını kolaylaştırması ve ulusal ve uluslar arası fırsatlara rehberlik etmesi yönüyle de üzerinde önemle durulması gereken konulardan biridir.

Meslek standardı belirleme çalışmalarının planlama, standart üretme, eğitim programının onaylanması ve kabul edilmesi, belgelendirme ve akreditasyon, sürekli gelişim döngüsü olmak üzere beş temel alanda yapılması gerekmektedir. Ancak ülkemizde yapılan meslek standartları belirleme çalışmalarının bu aşamalara uygun olarak yapıldığı söylenemez. Araştırma verileri genel olarak değerlendirildiğinde ülkemizdeki meslek standartları çalışmalarının Avrupa Birliği uyum süreci açısından yeterli düzeyde olmadığı, bölgeler arasında bu açıdan önemli farklılıklar olduğu gözlenmektedir. Bu bulgular Karaağaçlı'nın (1995), Yüksel'in (1997) araştırmaları ile paralellik göstermektedir. Ayrıca araştırma kapsamındaki bölgelerde atelye uygulamalarını okulda yapan öğrenciler ile, işletmelerde yapan öğrencilerin mesleki niteliklerinde farklılıklar olduğu yönündeki bulgular da Kazu'nun (1996) ve Tarım'ın (2000) araştırma bulgularını doğrular niteliktedir.

Araştırma sonuçlarına göre genel olarak kalkınmada öncelikli yöre kapsamındaki öğrencilerden uygulama eğitimlerini işletmelerde yapanlar mesleki yeterlikler açısından kendilerini daha yeterli bulurken , gelişmiş yöre ve normal yöre kapsamındaki öğrencilerden uygulama eğitimlerini okulda yapanlar kendilerini daha yeterli olarak nitelmişlerdir. Buna dayalı olarak KÖY'deki işletme imkanlarının okullara göre daha iyi olduğu, NY ve GY'deki okul imkanlarının KÖY'e göre daha iyi olduğu söylenebilir. Mesleki yeterlikler konusunda okulda ve işletmede uygulama yapmanın öğrenciler açısından yeterlik üzerinde ne ölçüde belirleyici olduğu tartışılması gereken konulardan biridir. Buraya kadar bahsedilen bilgiler ışığında öneriler şu şekilde sıralanabilir.

Araştırma Bulgularına Dayalı Öneriler

- Mesleki teknik ortaöğretim kurumlarındaki öğretmenlere teknik konularda hizmet-içi eğitimler verilmelidir.

- Araştırma kapsamındaki öğretmenlerin büyük çoğunluğu uygulanan mesleki eğitim politikasından rahatsızlık duymaktadırlar. Öğretmenler mevcut yasaların meslek liselerine olan öğrenci akışını engellediği görüşünü paylaşmaktadırlar. Ayrıca, herhangi bir eğitim kurumundan çeşitli nedenlerle uzaklaştırılan öğrencilerin meslek liselerine yerleştirilmesi eğitimin kalitesini oldukça düşürmektedir.

- Özellikle mesleki ortaöğretim kurumlarında ciddi oranlarda rehberlik hizmetlerinde eksiklikler dikkati çekmektedir. Motor yenileştirmeci meslek standardı araştırmasına katılan öğretmenlerin çoğunluğu rehberlik hizmetlerinde yeterli düzeyde olmadıklarını ifade etmiş, mevcut rehberlik kadrolarının bu hizmeti karşılayamadıklarını belirtmişlerdir.

- Meslek standartlarını belirleme çalışmaları MSK, TSE gibi kuruluşlar bünyesinde yürütülmektedir. Buna karşın ulusal meslek kodlama çalışmaları ve mesleklerin uluslar arası ölçütlerle kıyaslanması konularında ciddi eksiklikler vardır. AB süreci pek çok sivil toplum kuruluşunu meslek standardı belirleme çalışması yapmaya yöneltmiştir. Ancak meslek standardı belirleme sürecinin temel adımlarından olan alan uzmanı zorunluluğunun görmezlikten gelinerek sadece eğitim bilimleri kökenli mesleklere mensup kişilerce yürütülmeye çalışılması süreç açısından son derece sakıncalıdır. Meslek standardı belirleme ve kodlama süreci teknik ve sosyal alanları içine almaktadır. Bu açıdan bakıldığında mevcut çalışmaları yürüten kişilerin seçimindeki temel gerekler gözetenmelidir.

- AB'nin sivil kuruluşların çalışmalarına önem vermesi ülkemizde AB tabanlı politikalar ve meslek standartları konularında girişim patlaması yaşanmasına neden olmuştur. Bu oluşumların yakın gelecekte temel sistemlerin icrasını zorlaştıracığı görülmektedir. Bu anlamda MSK, TSE ve diğer kamu kuruluşları ve özellikle akademik kurumlarda bu yönde çalışmalar yürüteceklerin en azından temel konularda eğitilmesi, denetim mekanizmalarının kurulması gerekmektedir.

Literatüre ve Gözleme Dayalı Öneriler

- Kırsal-Kent eğitim olanakları eğitimsel eşitlik ilkesi uyarınca gözden geçirilmelidir. Az gelişmiş yörelerde eğitimin kalitesini arttıracak yapılanmalara ihtiyaç vardır.

- Mesleki teknik ortaöğretim kurumlarında kullanılan ekipmanlar oldukça eskidir. Yeni teknolojilerin MEB bünyesindeki öğretmenler tarafından dahi bilinmemesi bu yönde yürütülecek eğitim faaliyetlerini tehlikeye düşürmektedir. Motor yenileştirmeci meslek standardı araştırması kapsamındaki öğretmen ve öğrencilerin büyük çoğunluğu yeni teknolojilerin yoksunluğunu özellikle vurgulamıştır.

- Usta öğreticilerin büyük çoğunluğu okullardaki öğretim programlarını uygulamadıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca usta öğretici anketinde de görüldüğü gibi öğrencilerin büyük çoğunluğu alanları dışındaki kuruluşlarda uygulama çalışması yapmaktadırlar. Buna dayalı olarak işletmelerde meslek eğitiminin niteliği tartışılmalı, iyileştirilmesi için gerekli tedbirler alınmalıdır.

- Türkiye İş Kurumu 250 mesleğin standardını hazırlayarak meslek standardı belirleme sürecinde ilk somut adımı atmıştır. Buna karşın bu standartların evrensel ölçütleri taşıyacak nitelikte olduğu konusunda ciddi kaygılar vardır. Bu konuda kesin ölçütlerin belirlenmesi maksadıyla ek çalışmalar planlanmalıdır.

- Türkiye İş Kurumu sadece seviye 1, 2 ve 3 düzeyinde meslek standardı belirlemiştir. Kurumun çalışma alanları düşünüldüğünde doğru bir yaklaşım olduğu görülecektir. Ancak, Yükseköğretim kurumlarından mezunların meslek standartlarını belirleme yönündeki çalışmalara henüz başlanamamıştır. Bu açıdan bakıldığında özellikle akademik çalışmalara gerek olduğu görülmektedir.

Yeni Araştırmalar için Öneriler

- Meslek standardı belirleme süreci statik olmayıp sürekli bir araştırma ve geliştirme organizasyonuna ihtiyaç duyar. Kamu kurum ve kuruluşlarının yanı sıra belli şartları sağlamış özel kuruluşlar ve sanayi sektörünün de meslek standardı belirleme sürecinde aktif olarak rol alması gerekmektedir.

- Avrupa Birliği ülkelerinde uygulanmakta olan meslek standartları ile ülkemizde uygulanması düşünülen meslek standartlarının karşılaştırmaya dayalı araştırmalarla incelenmesi gerekmektedir.

- Kültürlere özgü meslekler konusunda meslek standartları hazırlama çalışmalarına ışık tutacak meslek tarihi araştırmaları yapılmalıdır.

- Ülkemizde hazırlanmakta olan meslek standartları genel olarak üç seviyede düşünüldüğünden Yükseköğretim kurumlarının fakülte ve eşdeğer düzeydeki kurumlarından mezun olacaklar konusunda herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

KAYNAKLAR

- Alkan, C., Doğan, H., Sezgin, İ. (2001). *Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları*, Ankara:Nobel Yayın Dağıtım.
- Bertrand, O. (2003). *Assessment And Certification Of Vocational Qualifications*, http://www.see-educop.net/education_in/pdf (Ocak 2003'te alınmıştır).
- Çavdar, T. (2002). *Avrupa Birliği'ne uyum Sürecinde Meslek Standartlarına Dayalı Belgelendirme Sistemi ve İşgücünün Serbest Dolaşımı*, http://www.ankara.edu.tr/rescenter /ataum /bulten2_2.htm (Haziran 2002'de alınmıştır.)
- Demirezen, M. (2003). *Piyasa Meslek Standartları*, <http://ekutup.dpt.gov.tr/planlama/42nciyil/demierzm.pdf> (Mart 2003'te alınmıştır.)
- European Training Foundation. (2001). *A Framework for Defining and Assessing Occupational and Training standards in Developing Countries*. <http://www1.worldbank.org /education/pdf/framework.pdf> (Ocak 2003'te alınmıştır.)
- Hossain, K. (2003). *Standards- A Key Element For Growth*, <http://europa.eu.int/comm/ research/growth/warsaw/pdf/kamal-Hossain-ver2.pdf> (Ocak 2003'te alınmıştır.)
- Hövels, B. (2003). *Qualification Structure And Quality Control in Vocational Education and Training*, http://www.see-educop.net/education_in/pdf (Ocak 2003'te alınmıştır.)
- İŞKUR. (2003). *İş ve Meslek Tahlilleri*, <http://www.iskur.gov.tr/mydocu/analiz.html> (Mayıs 2003'te alınmıştır.)
- Karaağaçlı, M.(1995). *Avrupa Birliği Ülkelerinde Uygulanan Meslek Standartları İle Türkiye'deki Mesleki Yeterliklerin Karşılaştırılması (Ankara ili Örneği)*, Doktora tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eğitim Programları ve Öğretim A.B.D. Ankara.
- Kazu, İ. Y. (1996). *Endüstriyel Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarındaki İşletmelerde Meslek Eğitimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi (Bursa, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, ve Malatya İlleri Örneği)*, Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- OECD. (2003). *Labour Standards and Economic Integration*, <http://www.oecd.org/pdf/ M00037000/M00037263.pdf> (Ocak 2003'te alınmıştır.)
- Tarım, H. (2000). *Balıkesir İlindeki Endüstri Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okul ve Sanayi Eğitimlerinin Değerlendirilmesi*, Yüksek lisans Tezi. Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. <http://www.tarama.org/EARGED/earged.exe/TD?TN=1083> (Nisan 2003'te alınmıştır).
- TSE, (2003). *Türkiye'nin Bugünkü Manada İlk Standardı*, <http://www.tse.org.tr/Turkish/standard/ilkstd.asp> (Haziran 2003'te alınmıştır.)
- Tuncer, M. ve Taşpınar, M. (2002). *Avrupa Birliği Eğitim Programları ve Türkiye*, TSE- Standart Dergisi. Eylül 2002.

F.Ü.Sosyal Bilimler Dergisi 2006 16 (1)

UNESCO ve ILO, (2002). *Technical and Vocational Education and Training for the Twenty-First Century*, <http://unevoc.de/convention/UNESCO+ILO%20RecomTVE2001-e.pdf> (Şubat 2003'te alınmıştır.)

Yeşilmen, (2002). *Ulusal Meslek Standartları*, İşveren Dergisi. Sayı: 7.

Yüksel, M. (1997). *Türkiye'de Mesleki Teknik Eğitime Genel Bir Bakış*, Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü .<http://www.tarama.org/EARGED/earged.exe/TD?TN=1083> (Nisan 2003'te alınmıştır).